

Parlagisás-fióka
Imperial Eagle chick

**Tanösvények
a parlagi sas védelmében**
A Jászberényi Állat- és Növénykert, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság két tanösvény keretében mutatja be a Jászság természeti értékeit, és egyik legértékesebb madarunk, a parlagi sas életét.

Nature Trails in
the conservation
of the Imperial Eagle

Jászberény ZOO, Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society (MME) and the Hortobágyi National Park Directorate present the natural treasures of the Jászság and our most valuable bird, the Imperial Eagle.

Az innen induló 25 km-es Jászság Kerékpáros Tansövény célja, hogy akár néhány óra alatt betekintést nyújtson a Jászság különleges madárvédelmi terület értékes élővilágába. Ezt egészíti ki a kerékpáros tanösvény végpontjáról induló Parlagi Sas Gyalogos Tanösvény, amelyről bővebben a Sasközpontban tájékozódhatsz.

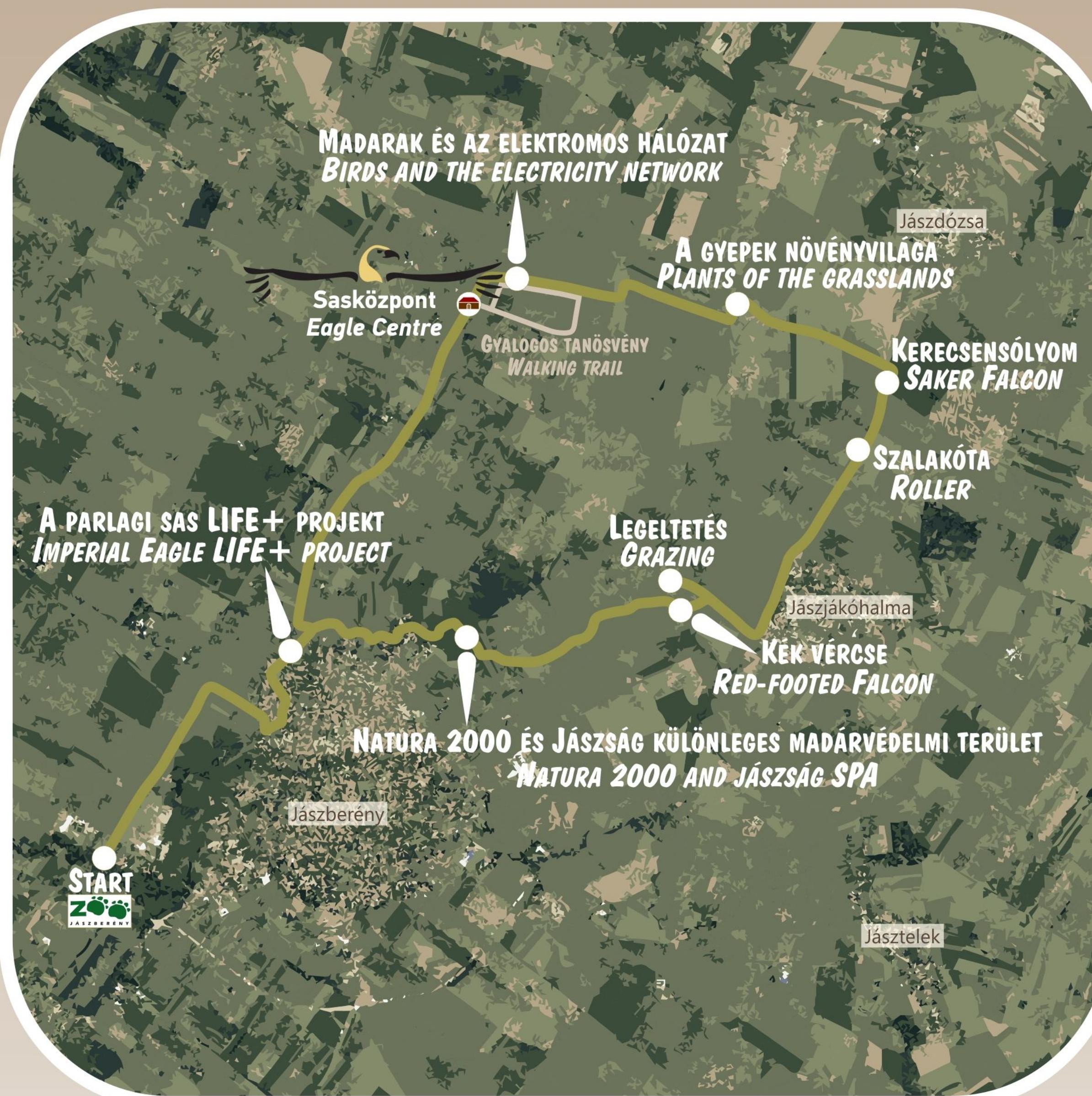
Aim of the 25 km long biking trail starting from here is to provide an insight into the life of the Jászság Special Protection Area. You can also get more information about the Imperial Eagle Walking Trail, which joins its endpoint and completes the bicycle nature trail.

Juhász Tibor

JÁSZSÁG KERÉKPÁROS TANÖSVÉNY

JÁSZSÁG BICYCLE NATURE TRAIL

Keresd a tanösvény tájékoztató és foglalkoztató füzetét az Állatkert pénztárában, ahol kerékpár bérletsére is lehetőséged van! Satírozd be a táblák lábán található képet a füzetbe, és az összes táblát végigjárók a Sasközpontban apró ajándékot kapnak!

Search for the instructional and educational booklet of the Jászság Bicycle Nature Trail in the ZOO at the cash register, where you can rent a bike, as well! Shade the pictures found on the bottom of each board and those who visit all of them will get a small gift in the Eagle Centre!

A tanösvényen végigkerekeze főként uniós védelem alatt álló területen haladsz.
Kérünk, ezt mindig tartsd szem előtt, és ne tégy olyat, ami károsíthatja a környezetet!

You are mainly biking through areas protected by the EU.
Please, bear in mind this and do not harm the environment!

www.parlagisas.hu

www.imperialeagle.hu

A PARLAGI SAS VÉDELME MAGYARORSZÁGON
CONSERVATION OF IMPERIAL EAGLES IN HUNGARY
LIFE10NAT/HU/019

A tanösvény kiindulópontjaként szolgáló Jászberényi Állat- és Növénykert aktívan részt vesz a parlagi sas megőrzésében Magyarországon, mivel itt történik a sérült madarak elsősegély jellegű állatorvosi ellátása. Emellett az állatkertben megtékinthető a Parlagi Sas Oktatóház kiállítása.

Jászberény ZOO, as a start point, plays an active role in the conservation of the Imperial Eagle since here the injured birds found in the area get first aid. Moreover, one can also visit the exhibition of the Imperial Eagle Educational Centre in the ZOO.

Ha szerencséd van, és jól figyelsz, a következő ritka fajokkal ismerkedhetsz meg a tanösvény mentén: parlagi sas, kerecsensólyom, kék vérce, szalakóta, kis őrgébics, réti fülesbagoly.

If you are lucky and pay close attention you can get to know the following rare species along the Nature Trail: Imperial Eagle, Saker Falcon, Red-footed Falcon, Roller, Lesser Grey Shrike, Short-eared Owl

Máté Bence

www.patkostudio.hu

A PARLAGI SAS LIFE+ PROJEKT IMPERIAL EAGLE LIFE+ PROJECT

A természetvédelmi őrszolgálattal együttműködve felderítjük és feltárjuk az eseteket, amiben egy speciális, mérgekeresésre kiképzett kutyás egység is segít.

We discover and investigate such cases in collaboration with the national park ranger service and also aided by a specialized detection dog team.

Morvai Szilárd

A Nemzeti Nyomozó Iroda és a bíróságok segítségével felelősségre vonjuk az elkövetőket.

We impeach perpetrators with the help of The National Bureau of Investigation and the Court.

Kezeljük és visszajuttatjuk a természetbe a sérülésből felépült madarakat.

Qualified vets help to rehabilitate and release injured birds back to the wild.

Horváth Márton

Műholdas jeladókkal követjük a sasokat, gyűjtjük és értékeljük az adatokat.

We follow eagles using satellite transmitters and collect and analyse the data those provide.

www.parlagisas.hu

www.imperialeagle.hu

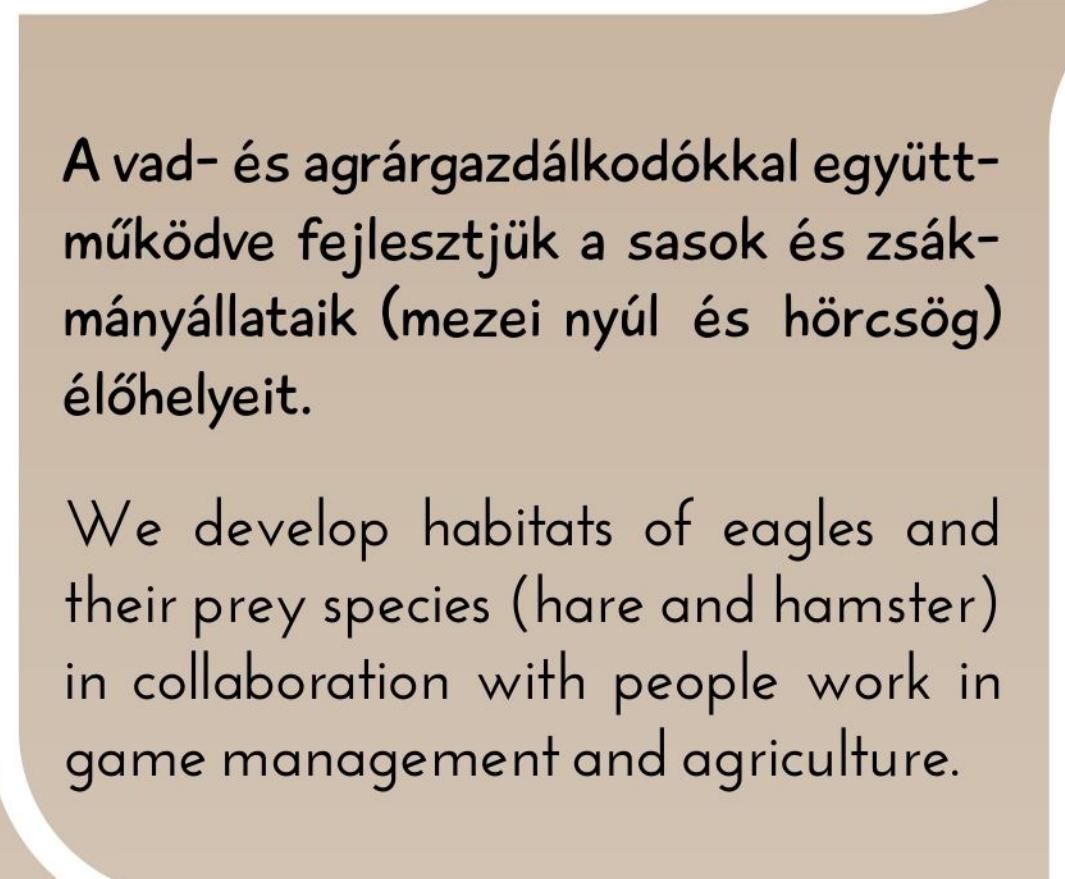

Hungary hosts about 150-170 pairs, which is about two-thirds of the Imperial Eagle population of the EU.
Between 2005 and 2013, 72 Imperial Eagles fell victims to poisoning.
Aim of the project is to reduce the incomparable persecution in Europe and help this vulnerable population to gain strength.

Fészkekörzéssel, téli etetéssel és műfészkek kihelyezésével segítjük a sasok túlérését és sikeres költését.

Further conservation measures include nest-guarding, winter feeding and placing artificial nests, which help their survival and successful breeding.

A vad- és agrárgazdálkodókkal együttműködve fejlesztjük a sasok és zsákmányállatai (mezei nyúl és hörcsög) élőhelyeit.

We develop habitats of eagles and their prey species (hare and hamster) in collaboration with people work in game management and agriculture.

A társadalom egészét célzó kommunikációval tájékoztatjuk a lakosságot élő természeti kincseink megőrzésének lehetőségeiről és fontosságáról.

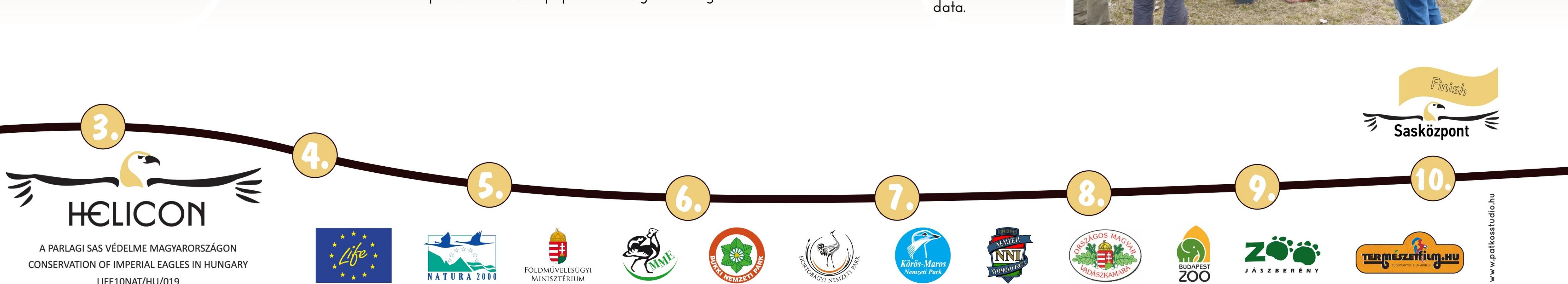
We regularly inform the public about the importance of the conservation of our national values among them eagles and their habitats.

Tudományos tényekkel segítjük az illegális cselekmények hátterében álló tévhitek eloszlatait.

We intend to dispel misconceptions standing behind illegal activities with the help of sound scientific data.

www.imperialeagle.hu

Különleges madárvédelmi terület / Special Protection Area (SPA)
 Különleges természetmegőrzési terület / Special Area of Conservation (SAC)
 Jászság különleges madárvédelmi terület / Jászság SPA

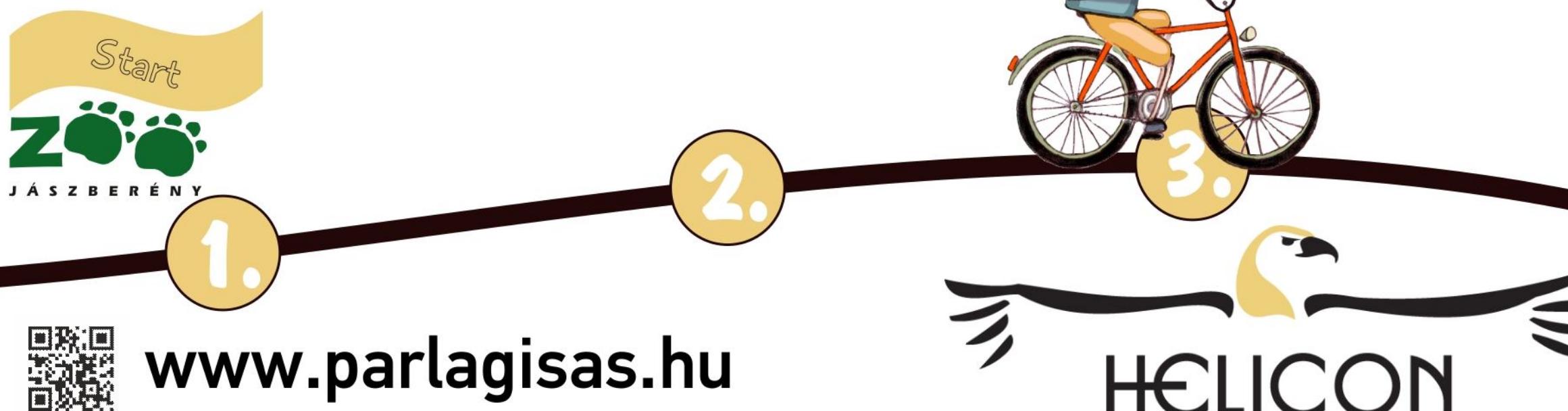
A Natura 2000 hálózat kijelölésénél csak természeti szempontokat lehetett figyelembe venni, így ezeket az EU veszélyeztetett állat- és növényfajainak (ún. jelölő fajok) előfordulási adatait alapján tudományos módszerekkel határolták le.

A detailed description of species and habitats of community interest taken into consideration during the designation of Nature 2000 sites.

NATURA 2000 ÉS JÁSZSÁG KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLET

NATURA 2000 AND JÁSZSÁG SPA

A paragi sas jellegzetes jászsági élőhelye
Characteristic habitat of the Imperial Eagle

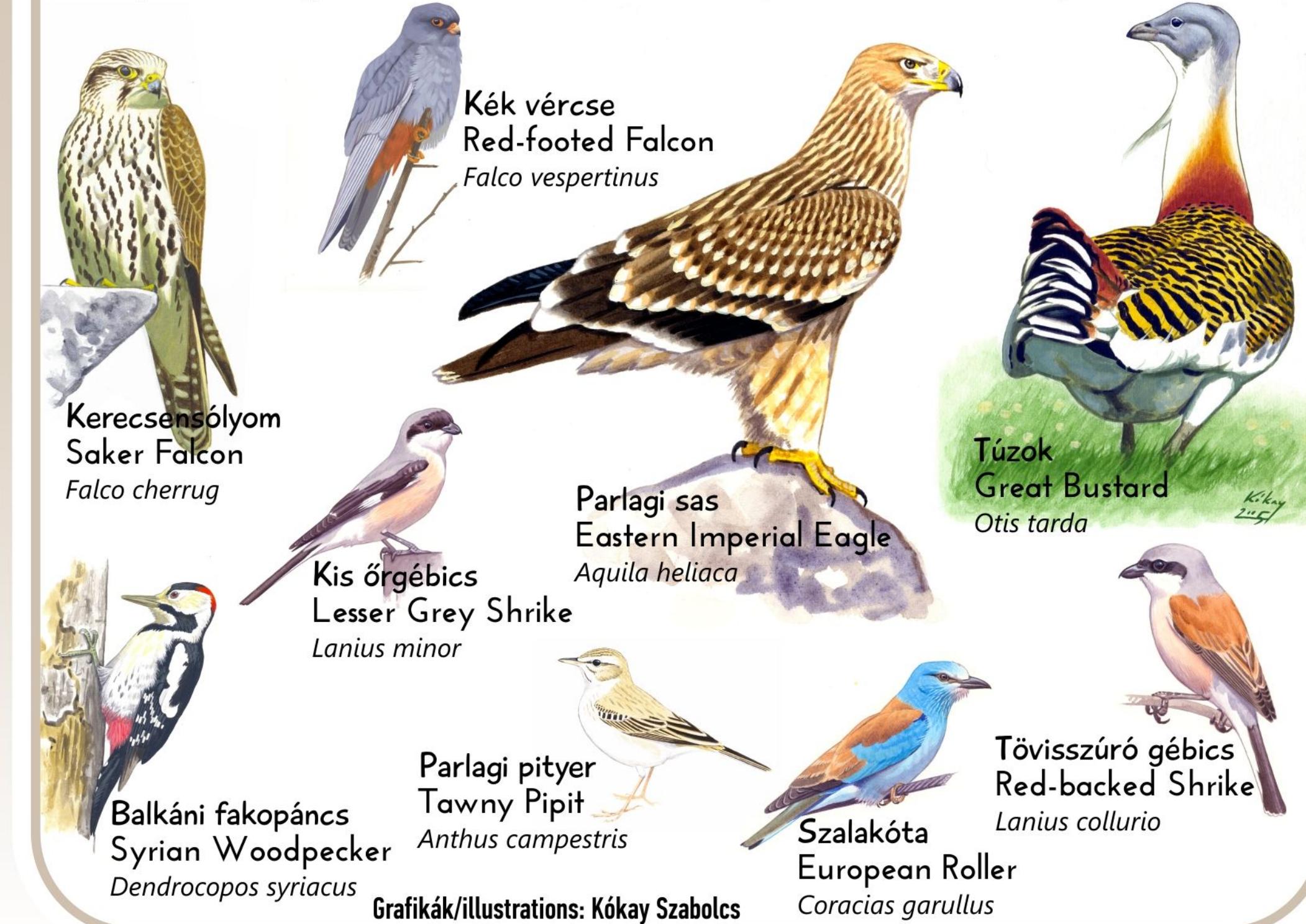
Orbán Zoltán

A Natura 2000-es területeken agrárgazdálkodás csak jogilag szabályozott kereteken belül végezhető, de kötelezettségeik betartásához a gazdák anyagi támogatásban részesülnek.

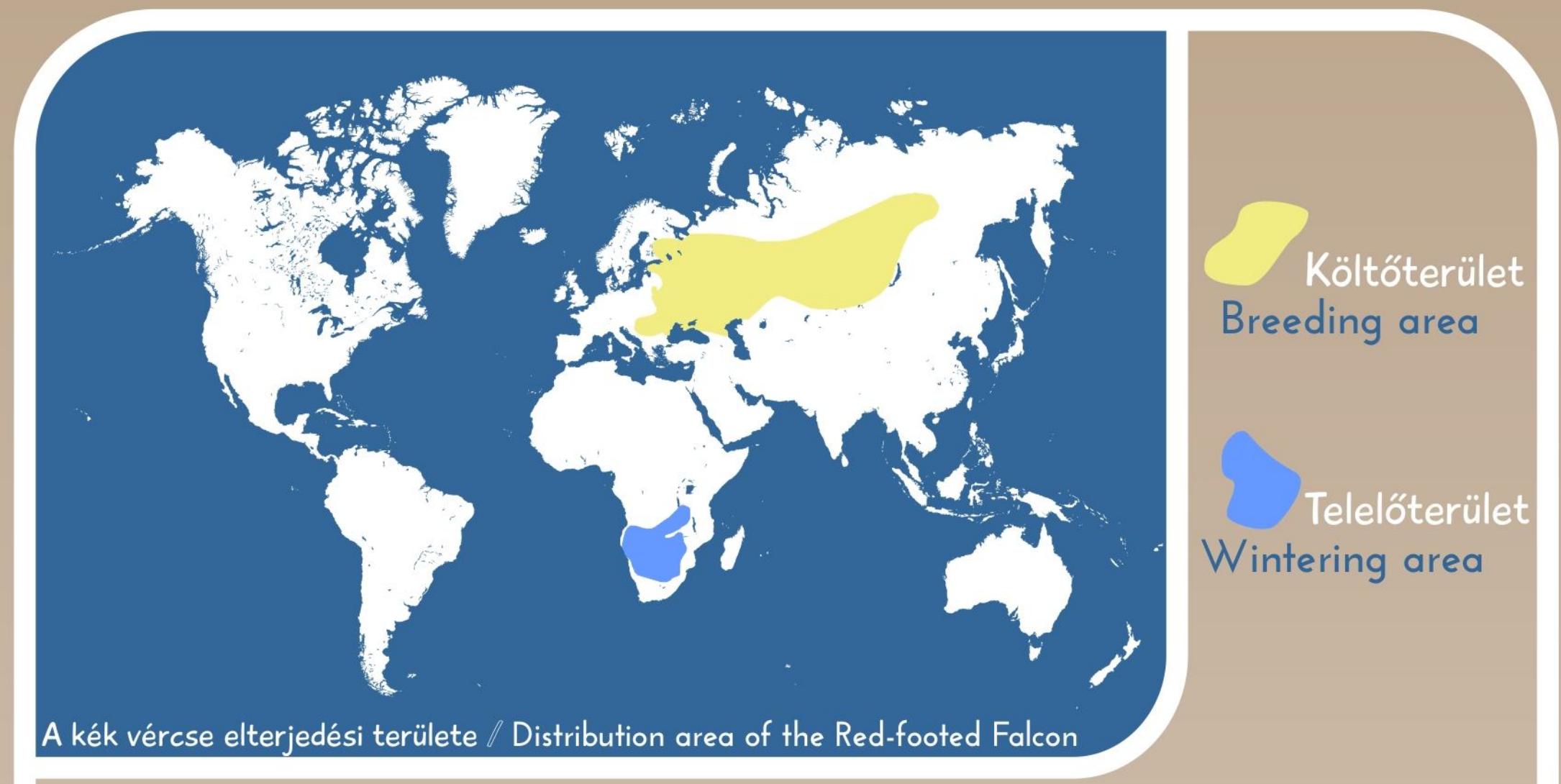
Agricultural management on Natura 2000 sites has to follow its legal framework, however, farmers get subsidies in return.

A több mint 16.000 hektár kiterjedésű terület határát az itt látható 9 jelölő faj területén alapján határozták meg. Borders of the more than 16.000 hectare area were defined by the distribution of nine species of community interest.

A PARAGI SAS VÉDELME MAGYARORSZÁGON
CONSERVATION OF IMPERIAL EAGLES IN HUNGARY
LIFE10NAT/HU/019

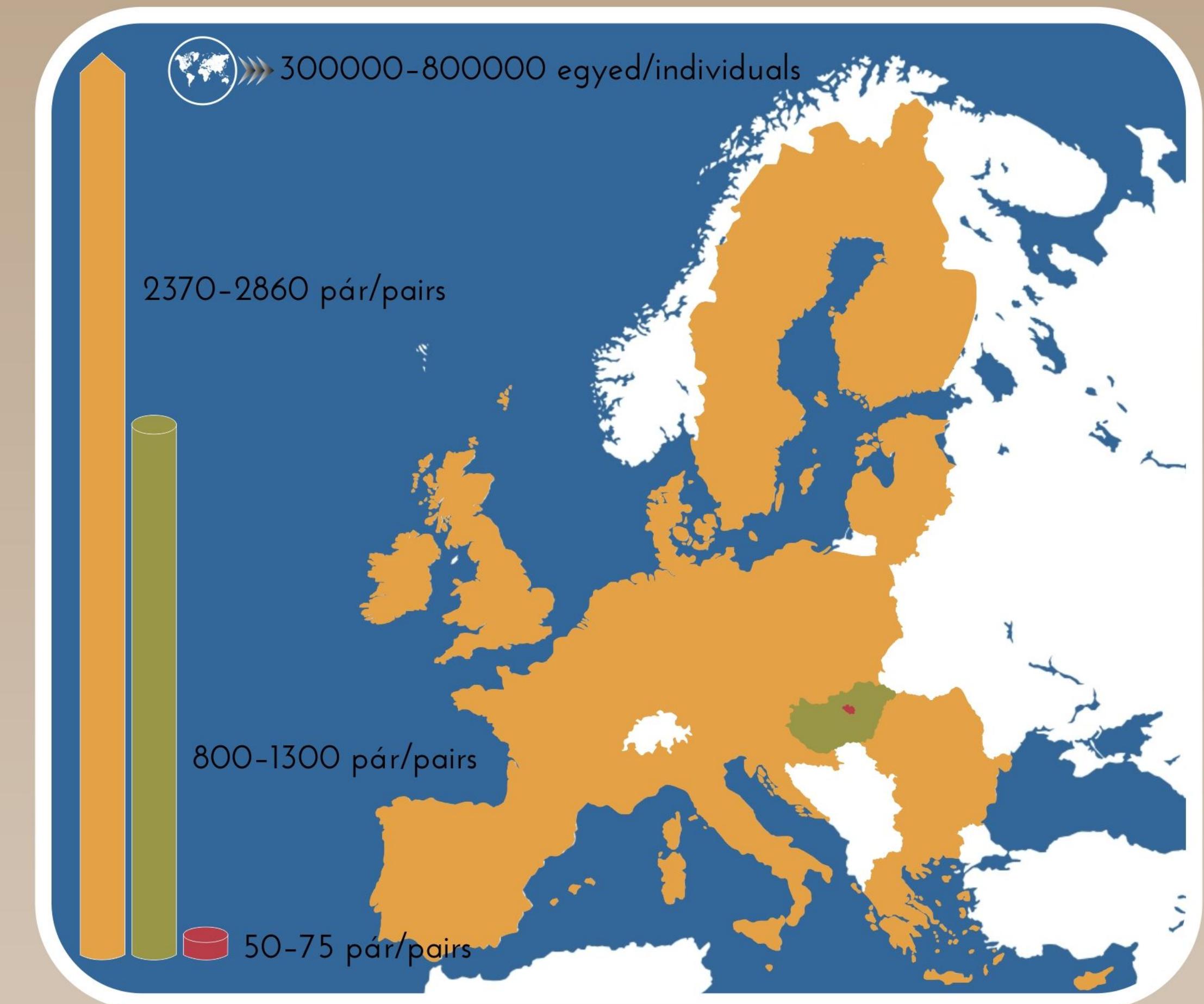

Eurázsia sík, erdőfoltokkal, fasorokkal tarkított pusztai élőhelyeinek fogyatkozó létszáma, veszélyeztetett fészkkelő madara. Nyugati elterjedésének határa Magyarország nyugati határvidékére esik (bár alkalmilag tőlünk nyugatabbra, Olaszországban és Franciaországban is költ).

Threatened breeding species in reducing numbers of the open lowlands with patchy forests and tree lines of Eurasia. The western boundaries of its distribution fall on the western border of Hungary, (however, sporadic breeding occurred in Italy).

KÉK VÉRCSE RED-FOOTED FALCON

Veszélyeztető tényezők
Megfogyatkozásának egyik legfőbb oka a fészekkészítő vetésivarjú-állomány több mint 90%-os megfogyatkozása a 90-es évek elejéig tartó emberi üldözés következtében.

Threats

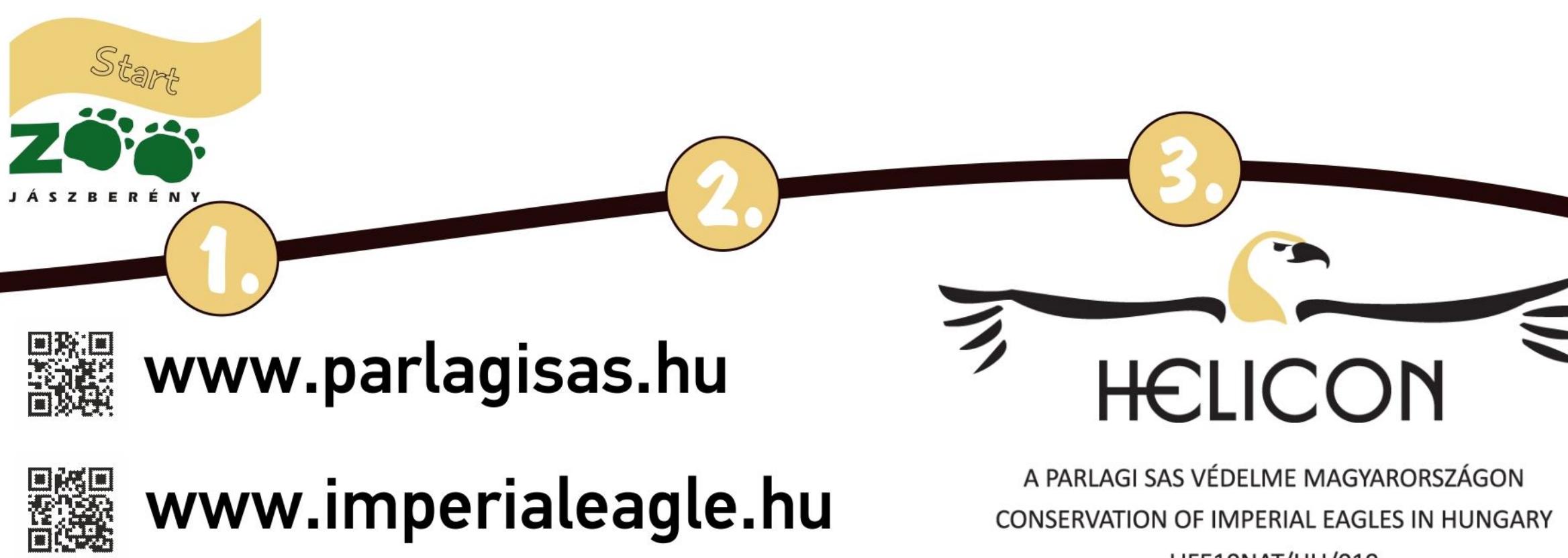
Main cause for their reduction was the 90% decline of the Rook population due to human persecution until the early '90-es.

Védelem
Napjainkban a magyarországi állomány fennmaradása nagyban függ az aktív természetvédelmi tevékenységtől. A faj költőládával jól telepíthető.

Conservation

Today, the Hungarian population is highly dependent on the conservation measures taken. The species readily occupies artificial nest-boxes.

További információ / more information:

www.falcoproject.eu

A PARLAGI SAS VÉDELME MAGYARORSZÁGON
CONSERVATION OF IMPERIAL EAGLES IN HUNGARY
LIFE10NAT/HU/019

LEGELTETÉS GRAZING

Patkós Gábor

A juhok a szárazabb, rövid fűvű gyepeket kedvelik. Válogatósan, a növényeket mélyen leharapva legelnek. A durvább, magasabb növényzetet kerülik, aminek hatására mozaikos gyepterület alakul ki.

Sheep prefer drier, shorter vegetation. They are picky while grazing and bite the grass close to the ground. They avoid higher grass creating mosaic vegetation.

Orban Zoltán

Patkós Gábor

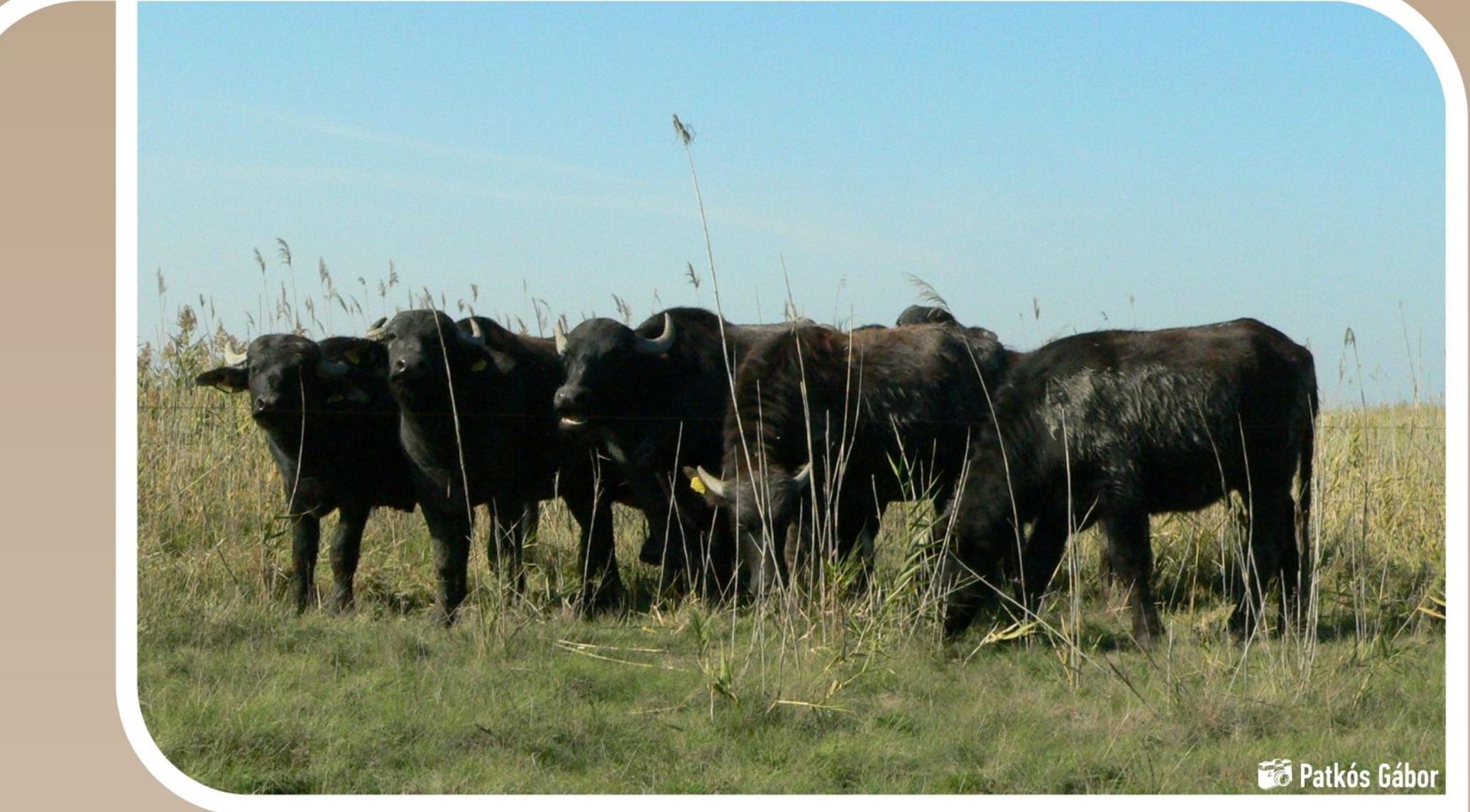
A szarvasmarha kevésbé válogatósan legel, mint a juh. Elfogyasztja a durvább, rostosabb növényeket is. Táplálkozás során szakítja, és nem harapja a növények részeit. Legelési szokásai révén képes megnyitni a cserjésedett, elhanyagolt területeket.

Cows are less finicky eaters. They eat rougher, more fibrous plants and also pluck off plants instead of chewing off. They are capable of opening up abandoned, bushy habitats.

Különböző háziállataink fajonként, de még fajtánként is más-más módon hasznosítják a gyepterületeket. A szarvasmarhák, juhok és lovak különböző növényeket kedvelnek, eltérőek a legelési és trágyázási szokásai, amelyek nagymértékben befolyásolják a növényzet szerkezetét és összetételét.

Livestock, depending on the species or type, graze grasslands in different manner. Cows, sheep and horses prefer various plants, thus their grazing habits and spreading of by-products strongly differ influencing the composition and structure of the vegetation.

Patkós Gábor

A bivalyok legelési szokásai megegyeznek a szarvasmarhával, azonban sokkal jobban kedvelik a nedvesebb gyepeket, mocsárréteket. Szívesen dagonyáznak.

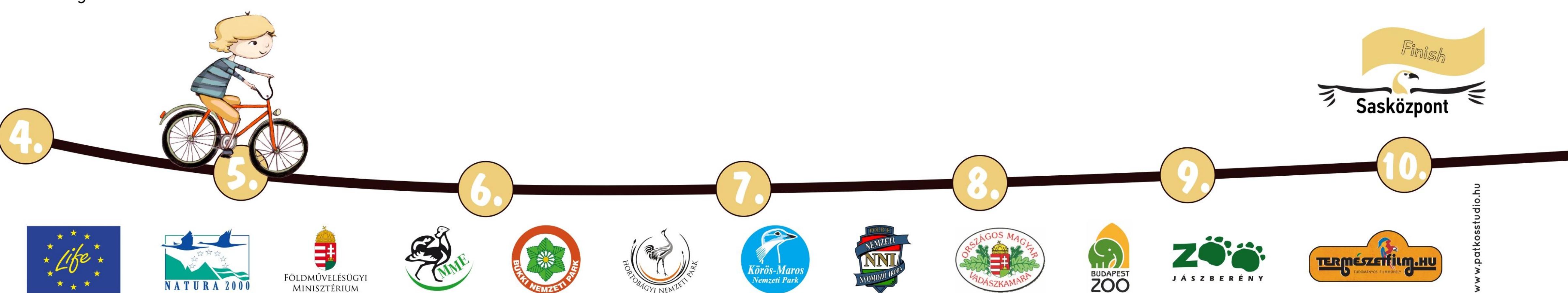
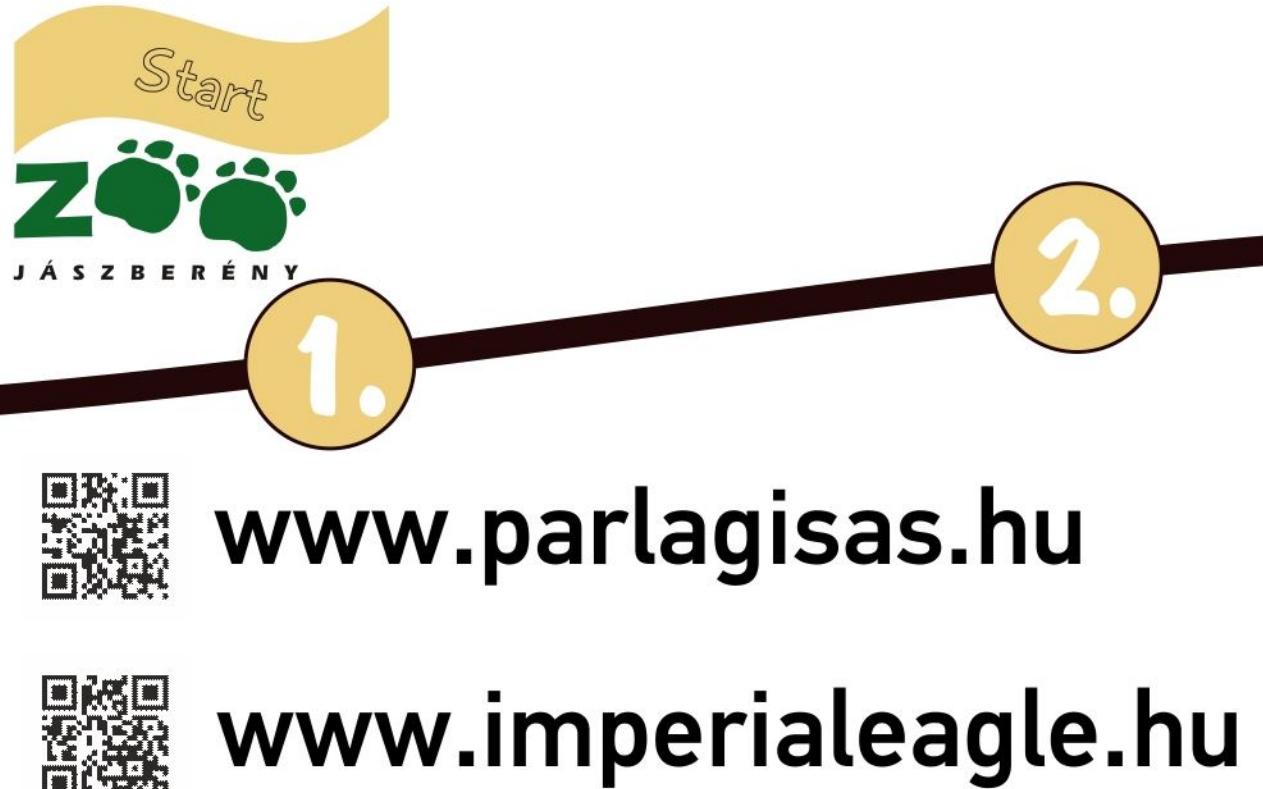
Grazing habits of the buffalos are similar to that of cows, however, they prefer fresh grasslands, marshes and also love to wallow.

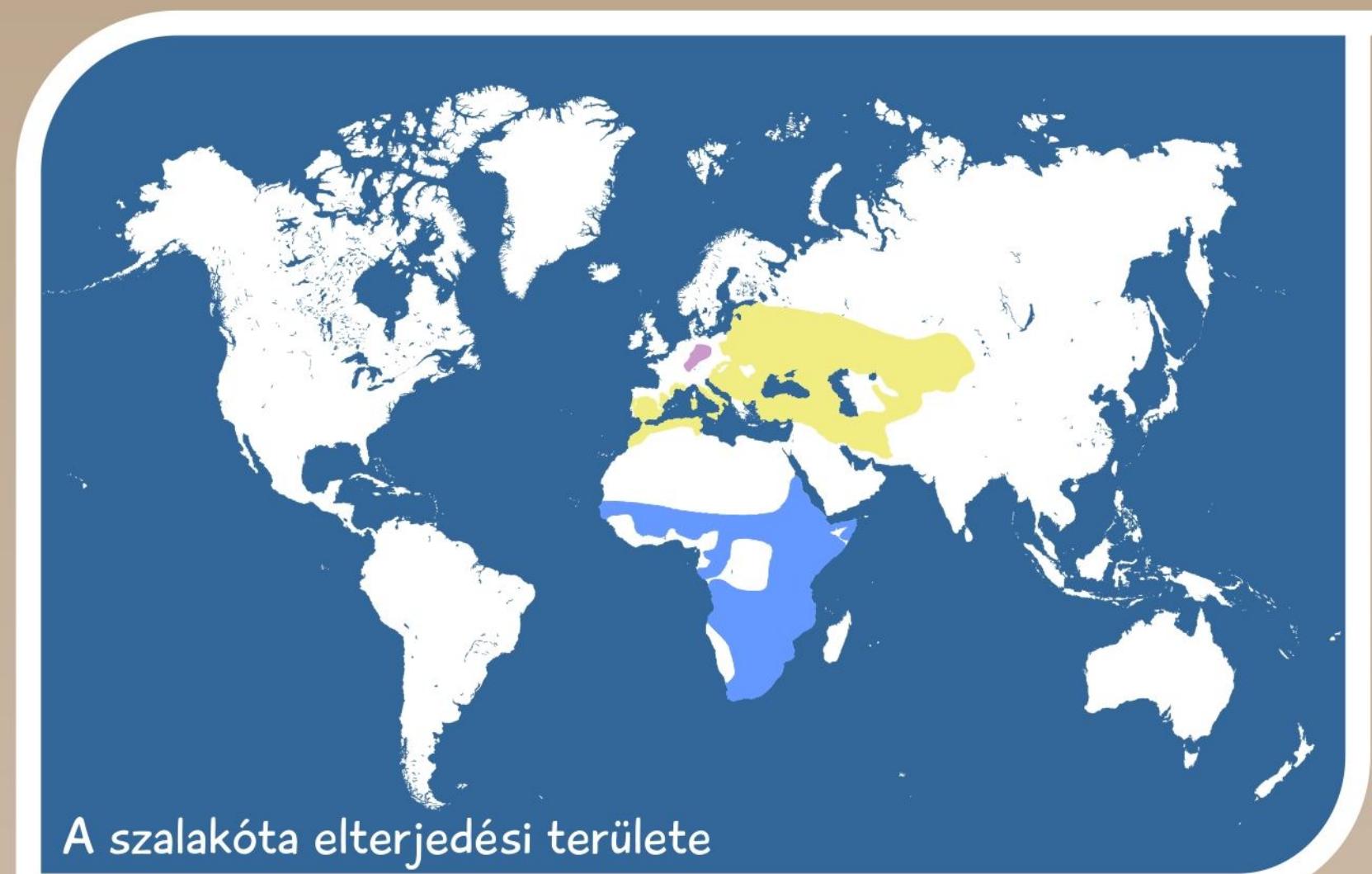
Patkós Gábor

A lovak a keményebb szárú és levelű fajokban gazdag legelőket kedvelik. Leg-válogatósabb legelő állataink közé tartoznak, ezért bizonyos területeket túl-legelhetnek, míg más részekhez hozzá sem nyúlnak. Nagy mozgásigényű állatok.

Horses prefer pastures rich in woody plants. They are the most selective of all grazing species, thus they may overgraze certain habitats, while they leave untouched others. Require lots of movement.

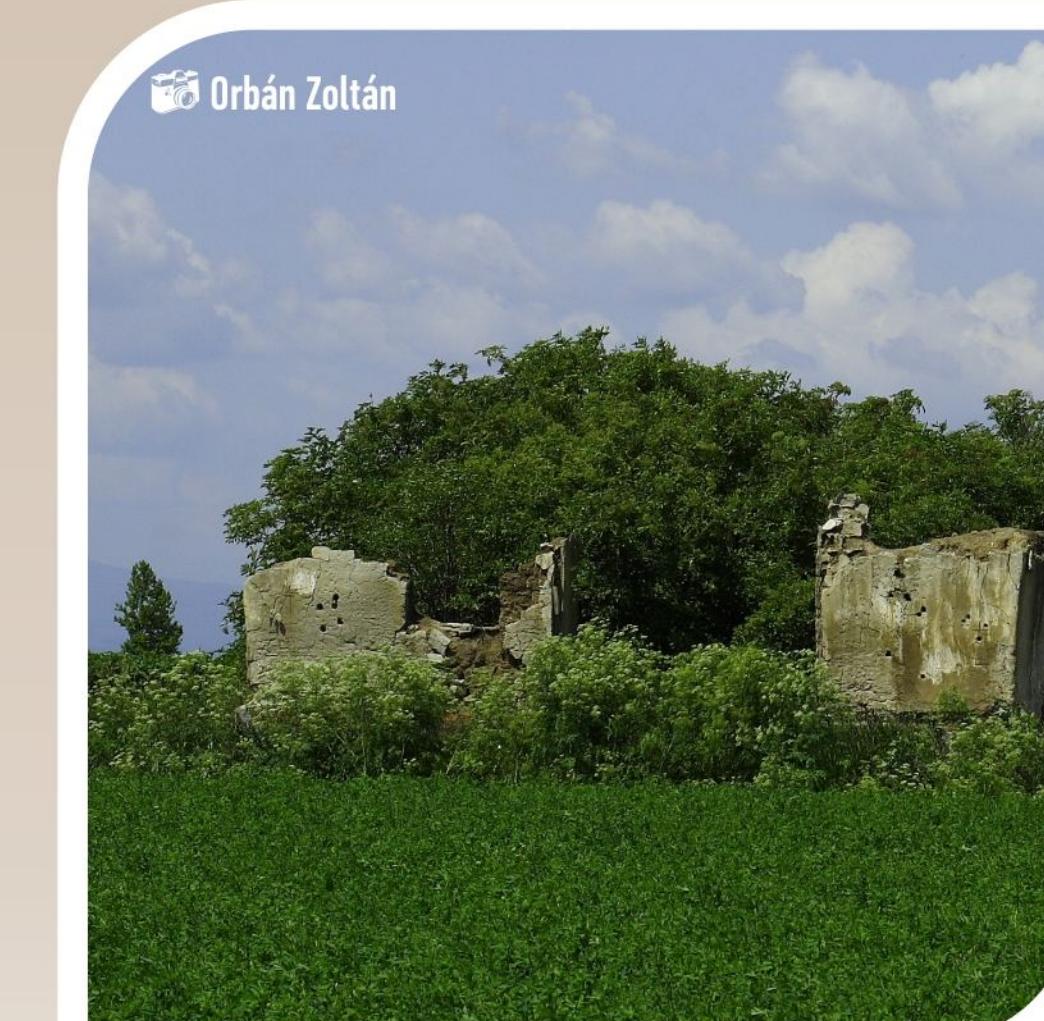
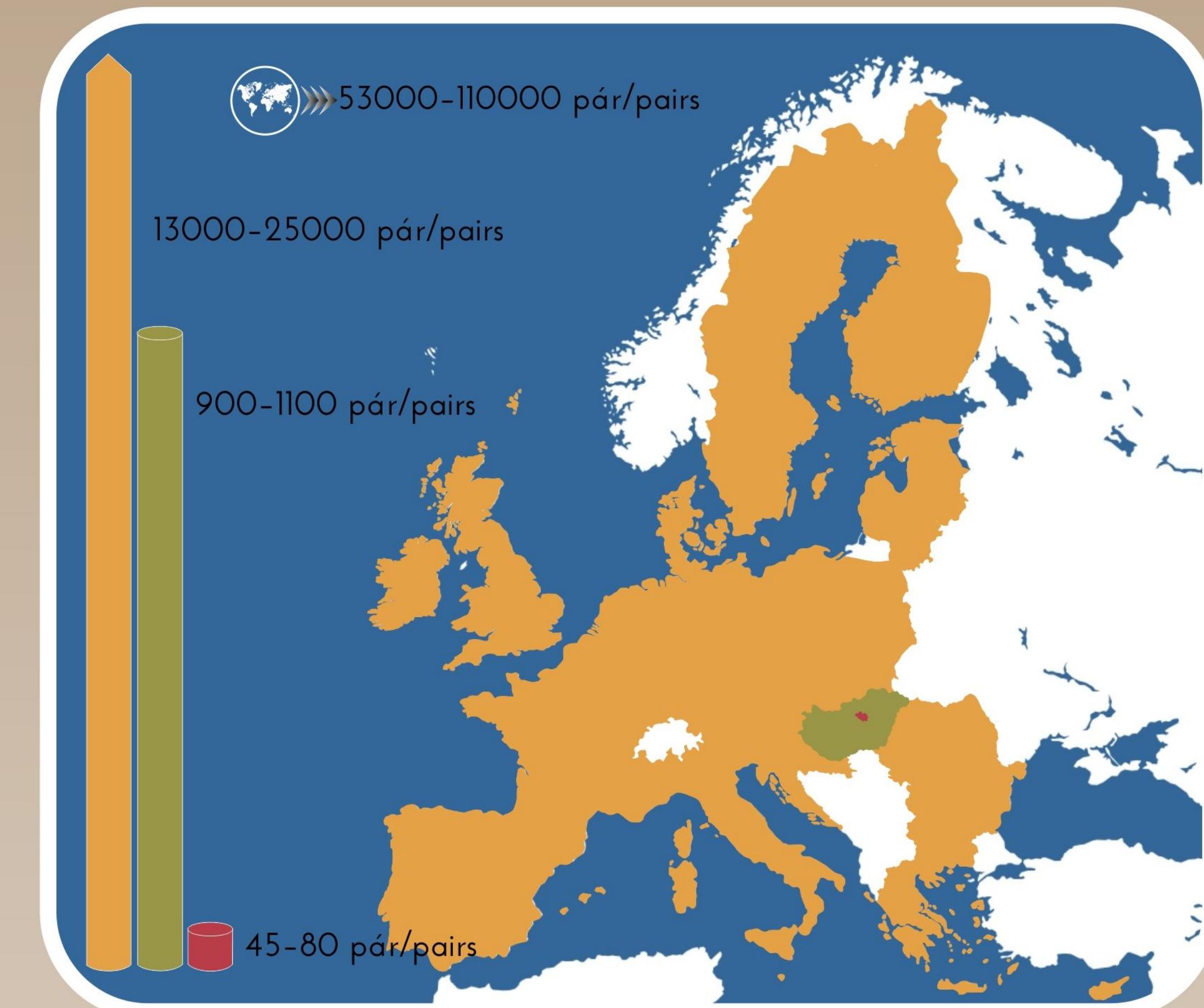

www.patkosstudio.hu

Költőterület
Breeding area
Telelőterület
Wintering area
Feltehetően kipusztult vagy kiirtották
Probably disappeared or got wiped out

SZALAKÓTA ROLLER

Veszélyeztető tényezők
A faj hazai védelménél klasszikus problémája, hogy állományát elsősorban nem a táplálkozó-, hanem a fészkelőhelyek (idős, odvas fák, mezővédő fasorok, tanyahelyek) csökkenése befolyásolja.

Threats

Typical problem of its conservation that the population is more limited by reducing numbers of nesting sites (old trees with holes, hedgerows, old farms) than feeding sites.

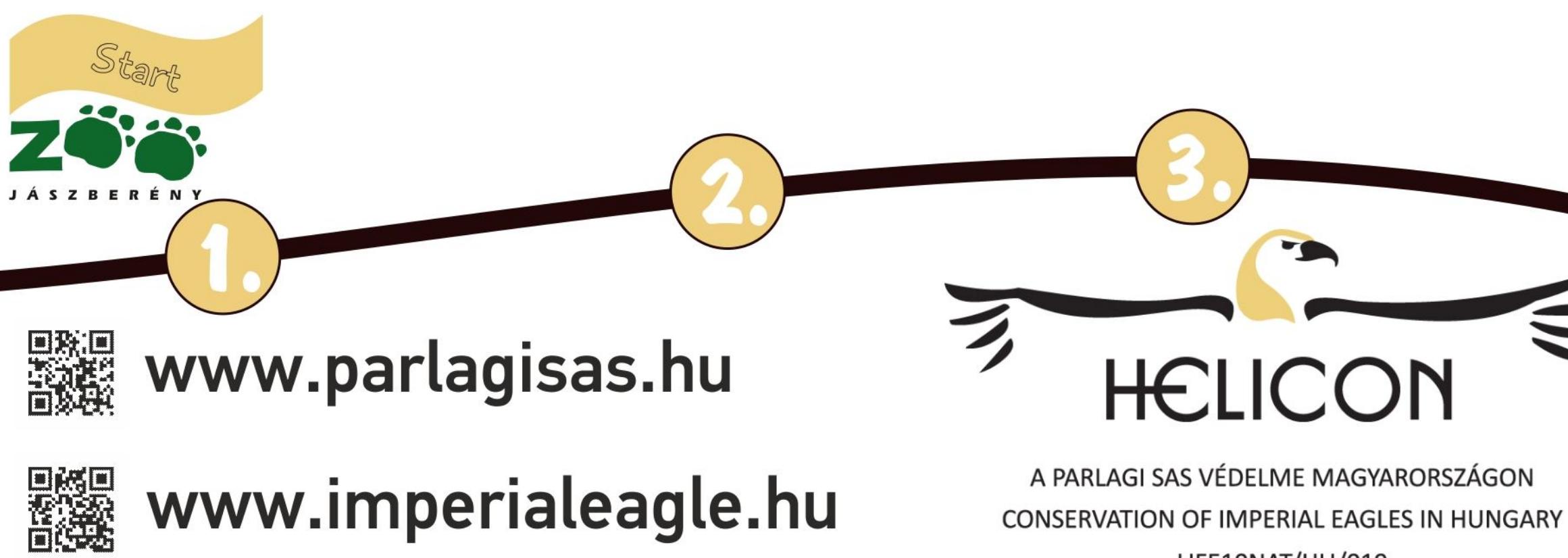

Védelem

A szalakóták számára alkalmazható, ún. „D” típusú odúk megfelelő helyre történő kihelyezésével biztosítják védelmüket.

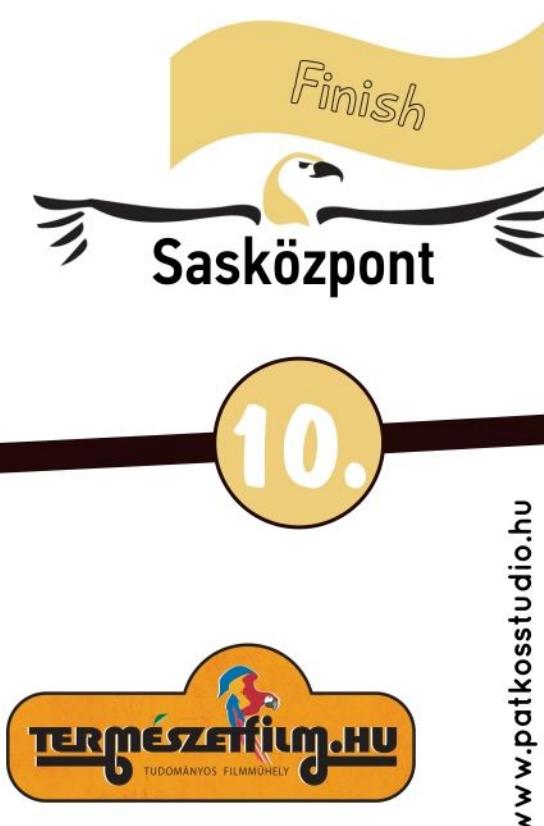
Conservation

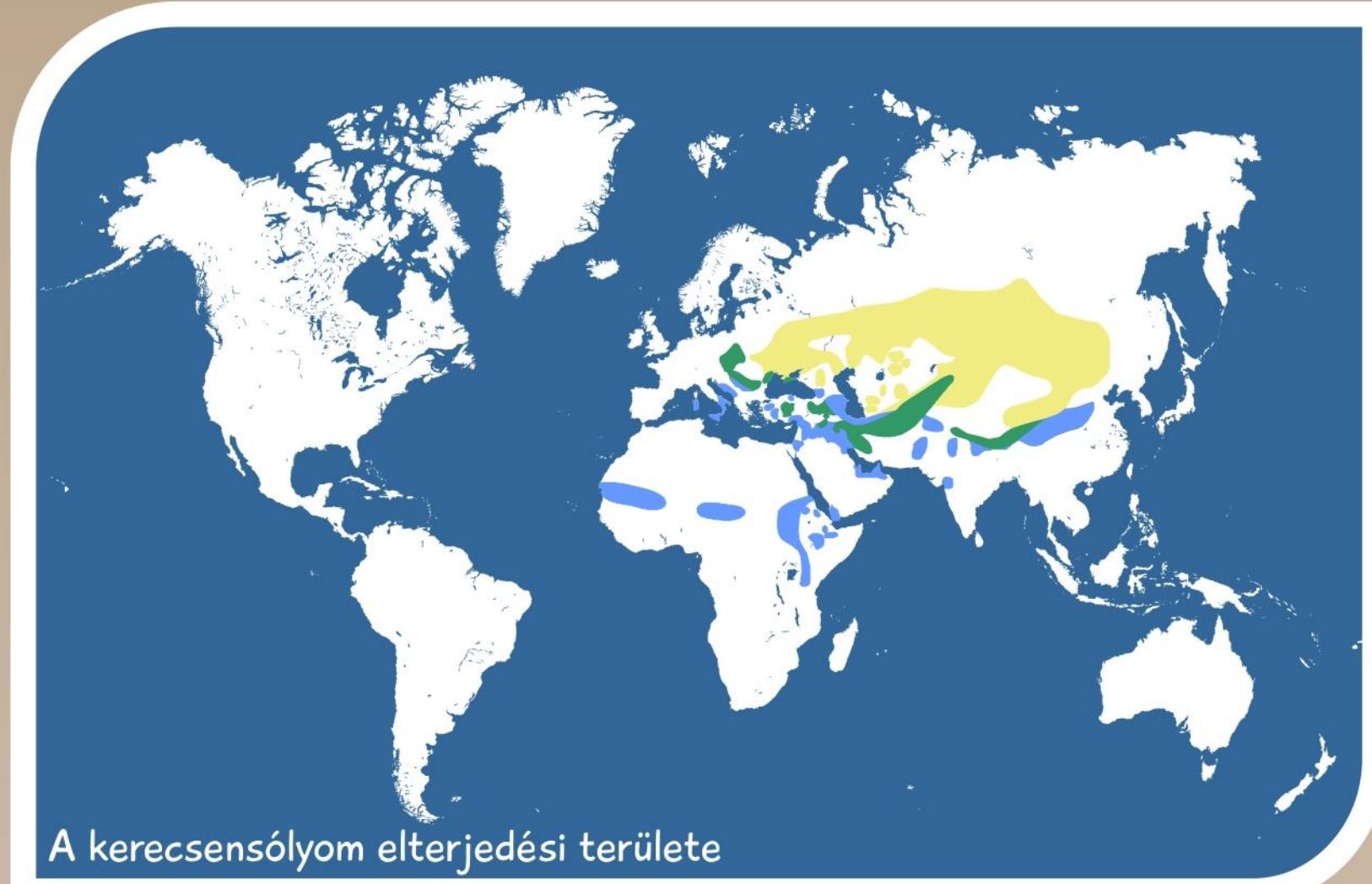
Placing "D" type nest-boxes suitable for Rollers on trees ensures their protection.

További információ // more information:

www.rollerproject.eu

A kerecsensólyom elterjedési területe

Distribution area of the Saker Falcon

A parlagi sashoz, a kék vércséhez és a szalakótához hasonlóan az eurázsiai sztyepperületek jellegzetes madara. A faj nyugati elterjedésének határa Magyarország nyugati határvídekére, illetve tőlünk északra, Kelet-Ausztriára és Kelet-Csehországra, keleten pedig Közép-Kínára esik.

Similarly to Red-footed Falcons, Rollers, Sakers are typical raptors of the Eurasian steppes. The western border of its distribution reaches Western Hungary, Eastern Austria and Eastern Czech Republic, while its eastern border is somewhere in Central China.

Mit eszik a kerecsensólyom?
What does the Saker Falcon eat?

Különleges viselkedésű sík vidéki sólyomfaj, amely – a parlagi sashoz hasonlóan – egyszerűen jól vadászik talajlakó kisemlősökre (ürge, hörcsög), de a levegőben közepes testű madarakra (seregyély, galamb) is.

The Saker is a typical falcon of the lowlands, which similarly to the Imperial Eagle hunts effectively ground-dwelling mammals (like suslis and hamsters), but it is also capable of catching medium-sized birds (like starlings and pigeons) in the air.

Start
ZOO
JÁSZBERÉNY
1.
www.parlagisas.hu

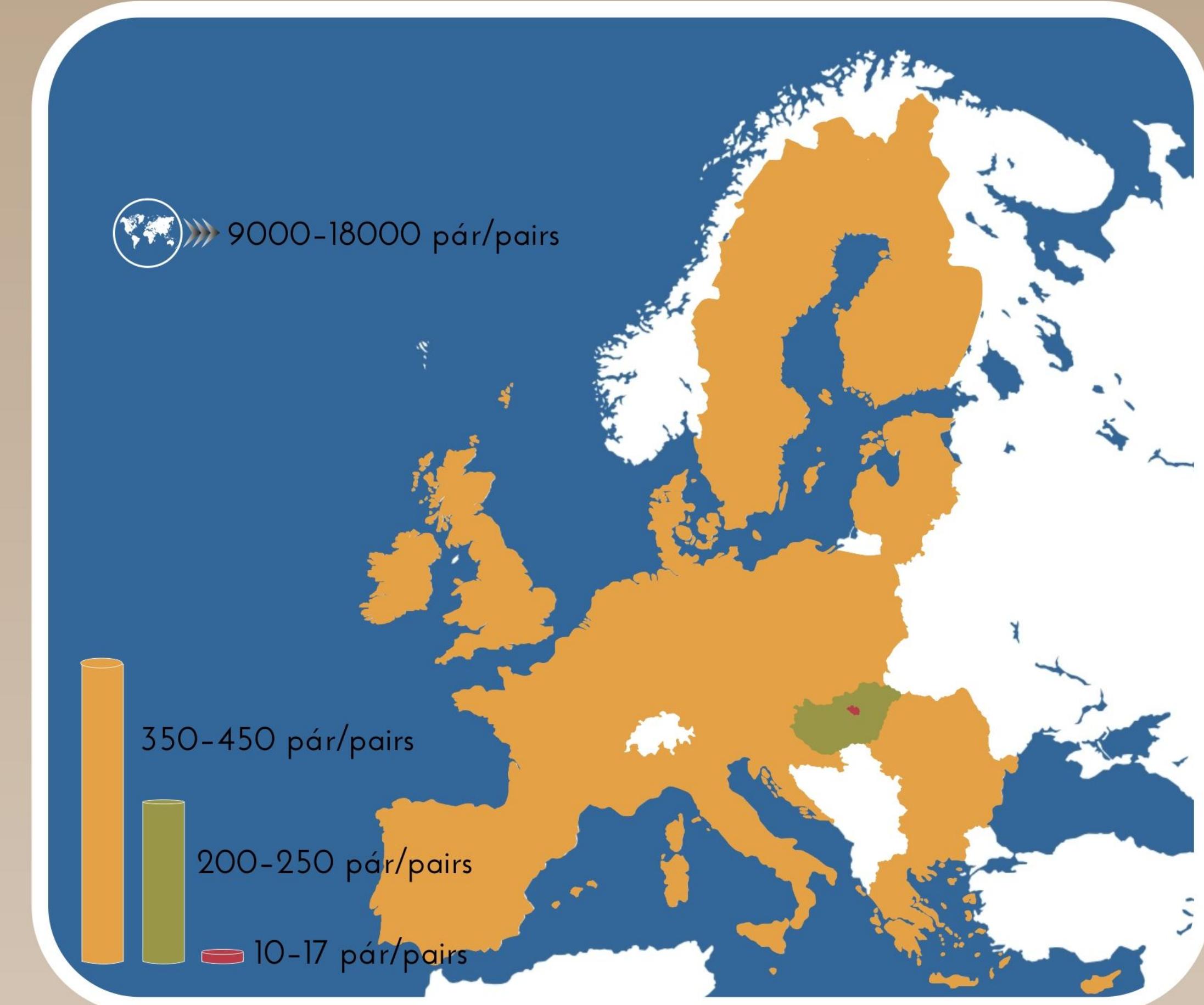
2.
3.
4.
HELICON

A PARLAGI SAS VÉDELME MAGYARORSZÁGON
CONSERVATION OF IMPERIAL EAGLES IN HUNGARY
LIFE10NAT/HU/019

KERECSSENSÓLYOM

SAKER FALCON

Védelem

Nagyon fontos az ún. „madárgyilkos oszlopok” mielőbbi szigetelése, hiszen a hazai állomány jelentős része az elektromos hálózat fémet tartó oszlopaira kihelyezett alumínium költőládákban költ.

Conservation

Fortunately, high-voltage pylons do not pose any risk to the Saker because of their size and structure, so today the majority of the national population breeds safely in aluminium boxes placed on these structures.

Veszélyeztető tényezők

A veszélyeztető tényezők között a középfeszültségű szabad légevezetékek tartóoszlopain elszenvedett áramütés a legjelentősebb.

Threats

Electrocution on medium voltage pylons is the single most problematic among all threatening factors, therefore, their modification to bird-friendly is the most urgent task nowadays.

További információ / more information:

www.sakerlife2.mme.hu

Sasközpont

5.
6.
7.
8.
9.
10.
www.imperialeagle.hu

Korcs nőszírom
Blue Iris
Iris spuria

Más néven fátyolos nőszírom. Enyhén szikes gyepek, láp- és mocsárrétek védett növénye. Nevét a magház meddő csúcsi része miatt kapta. Virágzási ideje: május–június
Természetvédelmi értéke: 10000 HUF

Protected plant of slightly sodic grasslands, fens and wet meadows. Its name comes from the infertile topside of its ovary.
Time of flowering: May-June
Nature conservation value: 10000 HUF

Patkós Studio

A GYEPEK NÖVÉNYVILÁGA

PLANTS OF GRASSLANDS

A réti őszirózsa a szikes gyepek jellegzetes növénye.
Galatella sedifolia is a characteristic plant of sodic-saliferous grasslands.

Sziki kocsord
Sulphurweed
Peucedanum officinale

Szikes puszták nagytermetű, az erényősök családjába tartozó védett növénye. A fokozottan védett nagy szikibagoly-lepke (*Gortyna borelii lunata*) egyetlen tápnövénye.
Természetvédelmi értéke: 5000 HUF

This large, perennial plant in the Umbelliferae family can only be found on sodic grasslands. It is the only host plant of the Fisher's Estuarine Moth (*Gortyna borelii lunata*), a strictly protected species in Hungary.

Nature conservation value: 5000 HUF

Bárcánfalvi Péter

1. www.parlagisas.hu

2. www.imperialeagle.hu

A PARLAGI SAS VÉDELME MAGYARORSZÁGON
CONSERVATION OF IMPERIAL EAGLES IN HUNGARY
LIFE10NAT/HU/019

Réti őszirág
Clematis integrifolia
Clematis integrifolia

Nedves legelőkön, ártéri kaszálóréteken, a Jászság tekintetében a Zagyva hullámterében szinte mindenhol megtalálható évelő védett növény.
Virágzási ideje: május–szeptember
Természetvédelmi értéke: 5000 HUF

The *Clematis integrifolia* is a protected perennial flowering vine of wet pastures, meadows of floodplains, with regard to the Jászság, the Zagyva floodplains.
Time of flowering: May-September
Nature conservation value: 5000 HUF

Nagy János

Macskahere
Tuberous Jerusalem Sage
Phlomis tuberosa

A más néven gumós macskahere a lösztölgyesek, löszpuszta rétek, löszös talajú mezsgyék jellegzetes védett növénye.

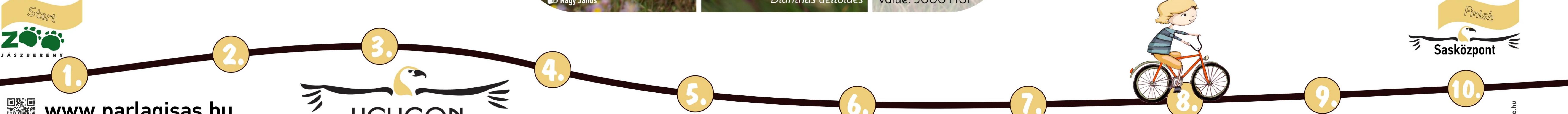
Virágzási ideje: június–július
Természetvédelmi értéke: 5000 HUF

The Tuberous Jerusalem Sage is a characteristic protected plant of loess oak forests and loess steppe habitats.
Time of flowering: June-July
Nature conservation value: 5000 HUF

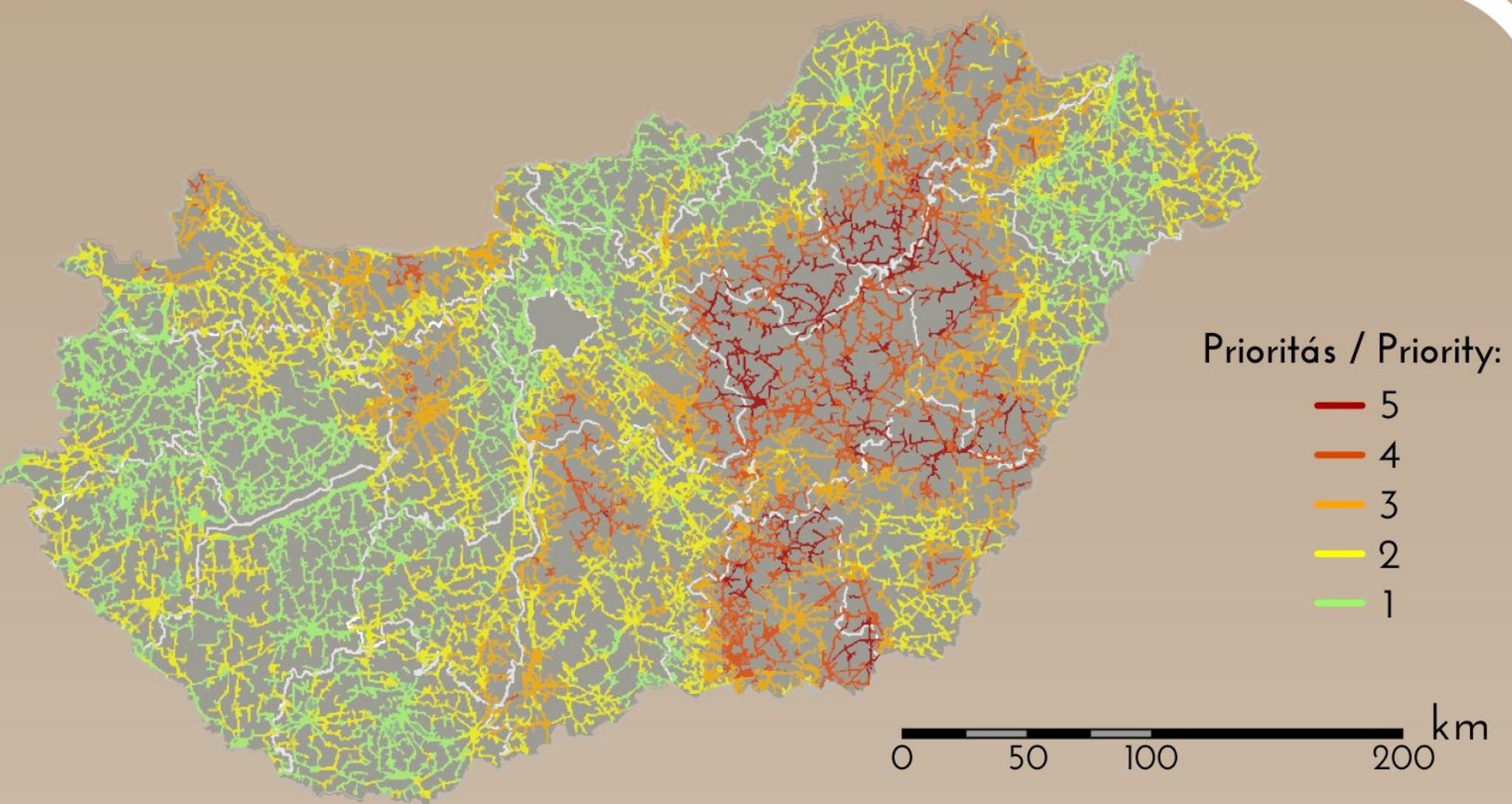
Nagy János

Sasközpon

www.patkosstudio.hu

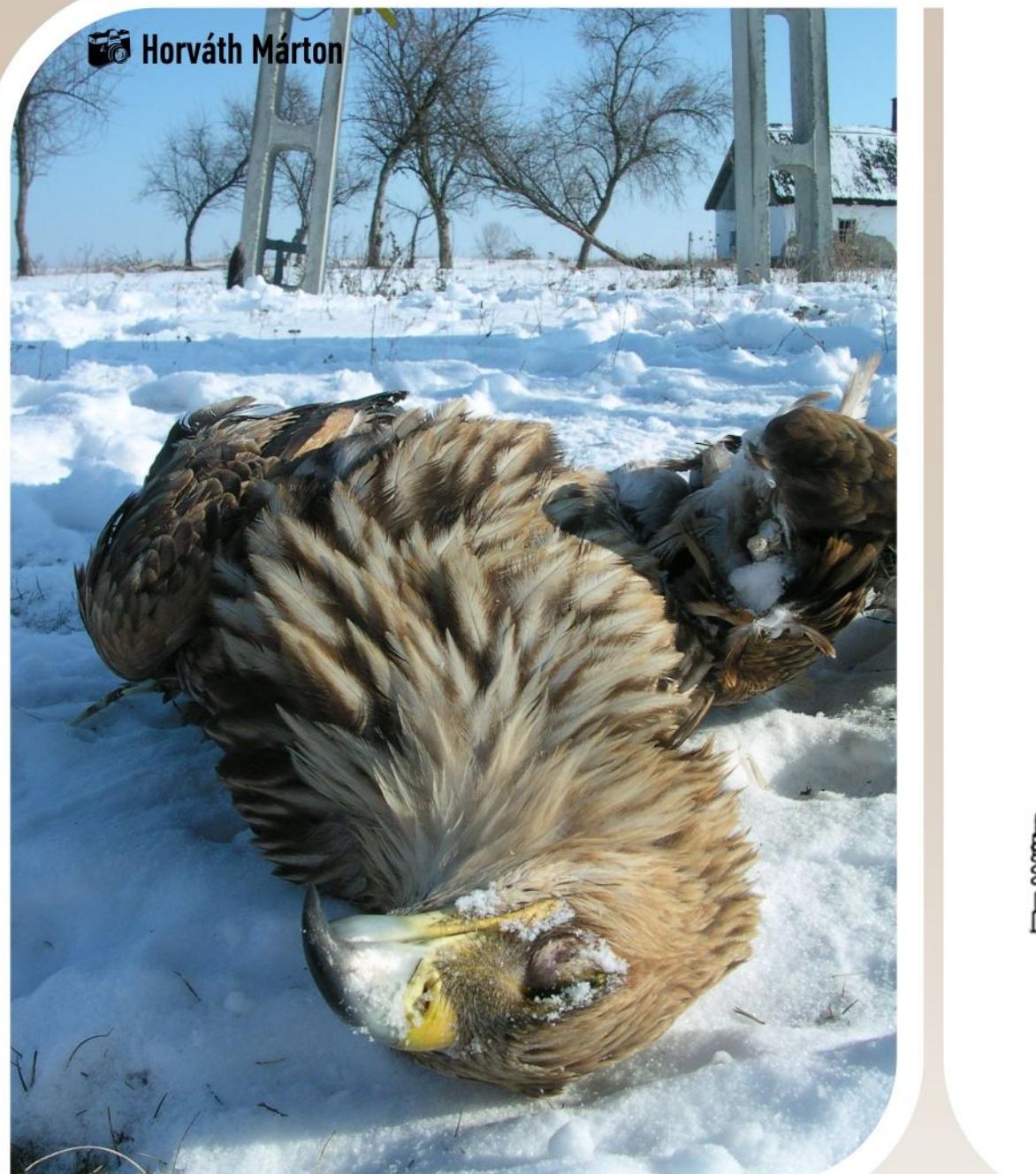

Hazánkban mintegy 55 000 km hosszúságú középfeszültségű (20 kV-os) szabadvezeték-hálózat épült ki. Ezt a hatalmas légvezetékkarendszert megközelítőleg 700 000 oszlop tartja és feszíti, ám a ma alkalmazott oszlopfejek döntő többsége veszélyes a madarainkra.

More than 55.000 km of medium voltage pylon network was built in Hungary. This enormous overhead power line system is supported by 700.000 pylons, however, the majority of head configurations used is dangerous to birds.

MADARAK ÉS AZ ELEKTROMOS HÁLÓZAT

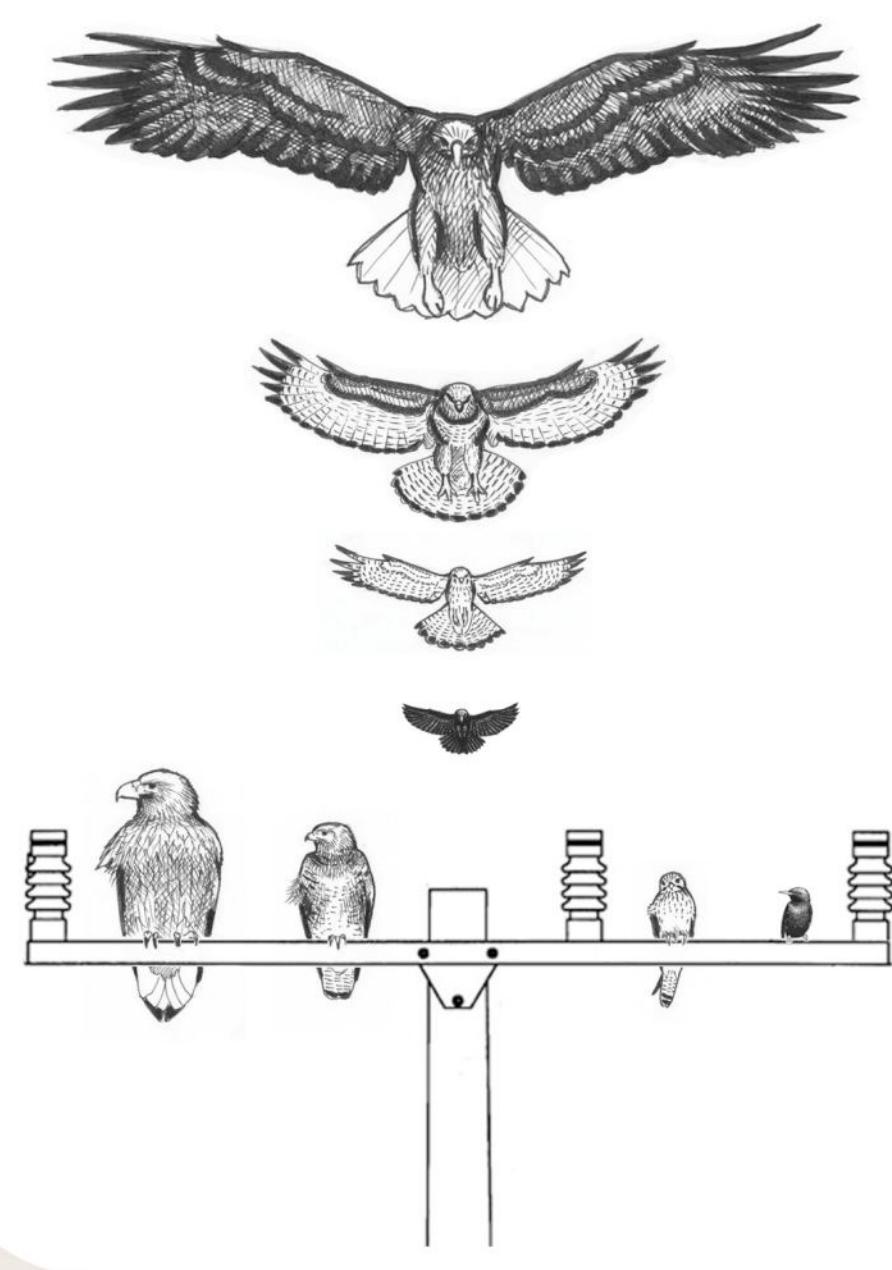
BIRDS AND THE ELECTRICITY NETWORK

Áramütött sas
Electrocuted eagle

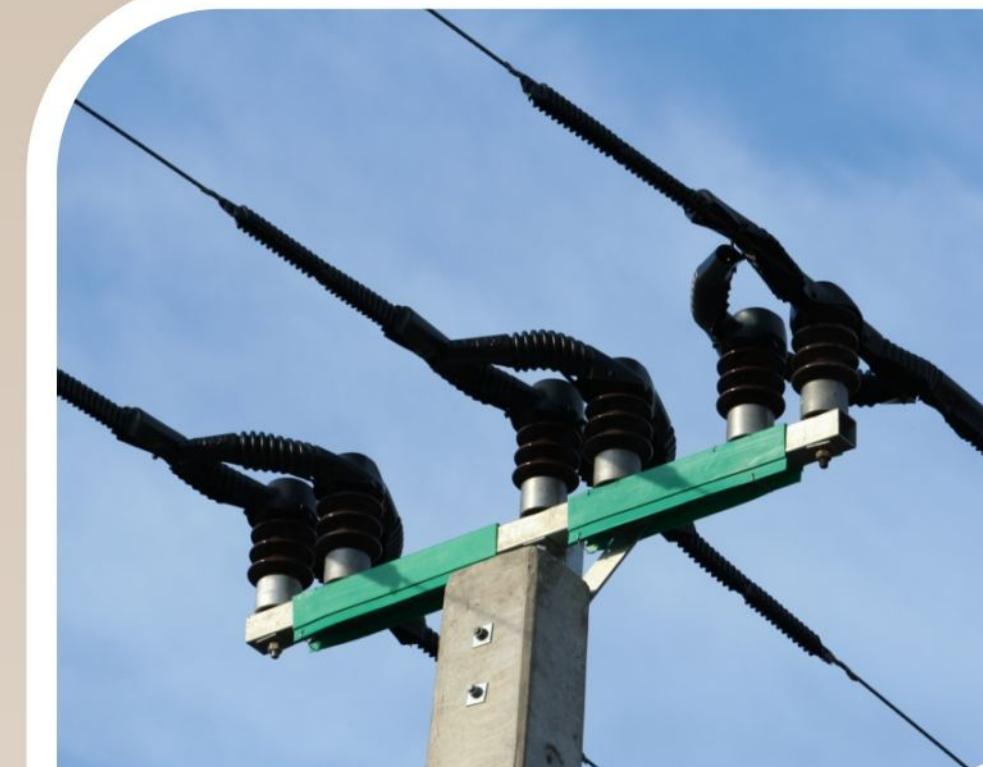
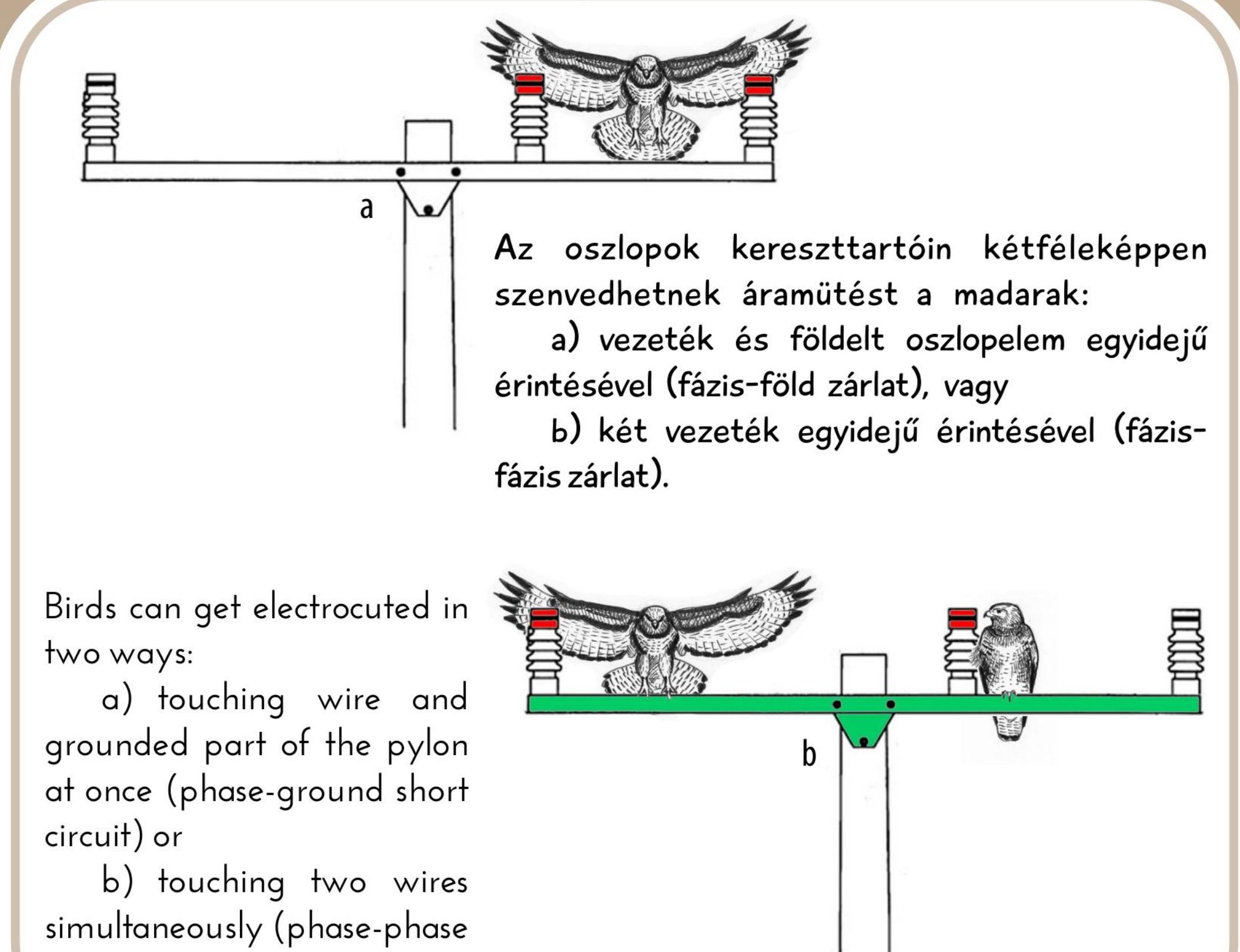
Minél nagyobb a madár, annál nagyobb veszélynek van kitéve.

The bigger the bird, the higher the risk.

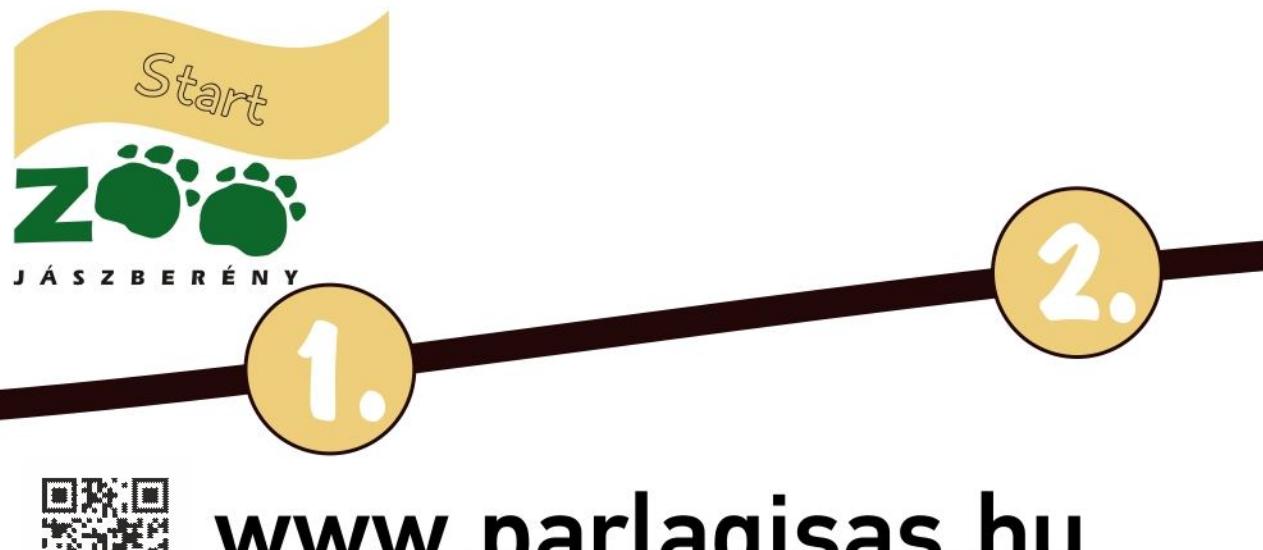
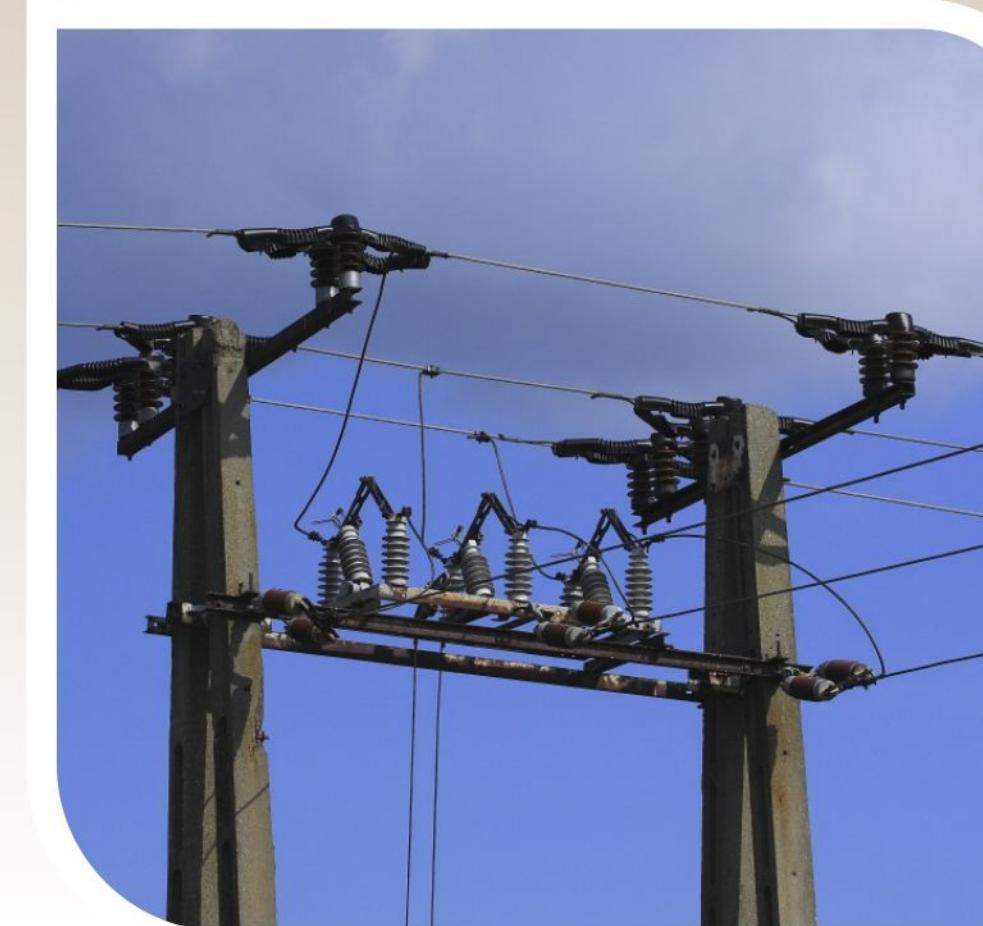
Az évente megismételt országos felmérések alapján úgy becsüljük, hogy évente akár 40–100 ezer madár esik áramütés áldozatául Magyarországon. A hazai természetvédelem néhány kiemelt fajánál, mint a parlagi sas, a kerecsensólyom és a kék vérce, az egyik legfőbb pusztulási tényező az áramütés.

Based on an annual census, we estimate that about 40-100.000 bird may fall victim to electrocution a year in Hungary. Electrocution is one of the greatest threats to some of our high priority species like Imperial Eagle, Saker and Red-footed Falcon.

Ha az elektromos vezetékeket különböző szigetelőpapucsokkal burkolják, a trafo- és kapcsolóoszlopokon pedig az átkötéseket burkolt szabavetékre cseréljük, az áramütéses esetek száma csökkenhető.

Number of cases of electrocuting could be minimized by changing head configurations to bird-friendly or ex-post insulation.

A PARLAGI SAS VÉDELME MAGYARORSZÁGON
CONSERVATION OF IMPERIAL EAGLES IN HUNGARY
LIFE10NAT/HU/019

SASKÖZPONT

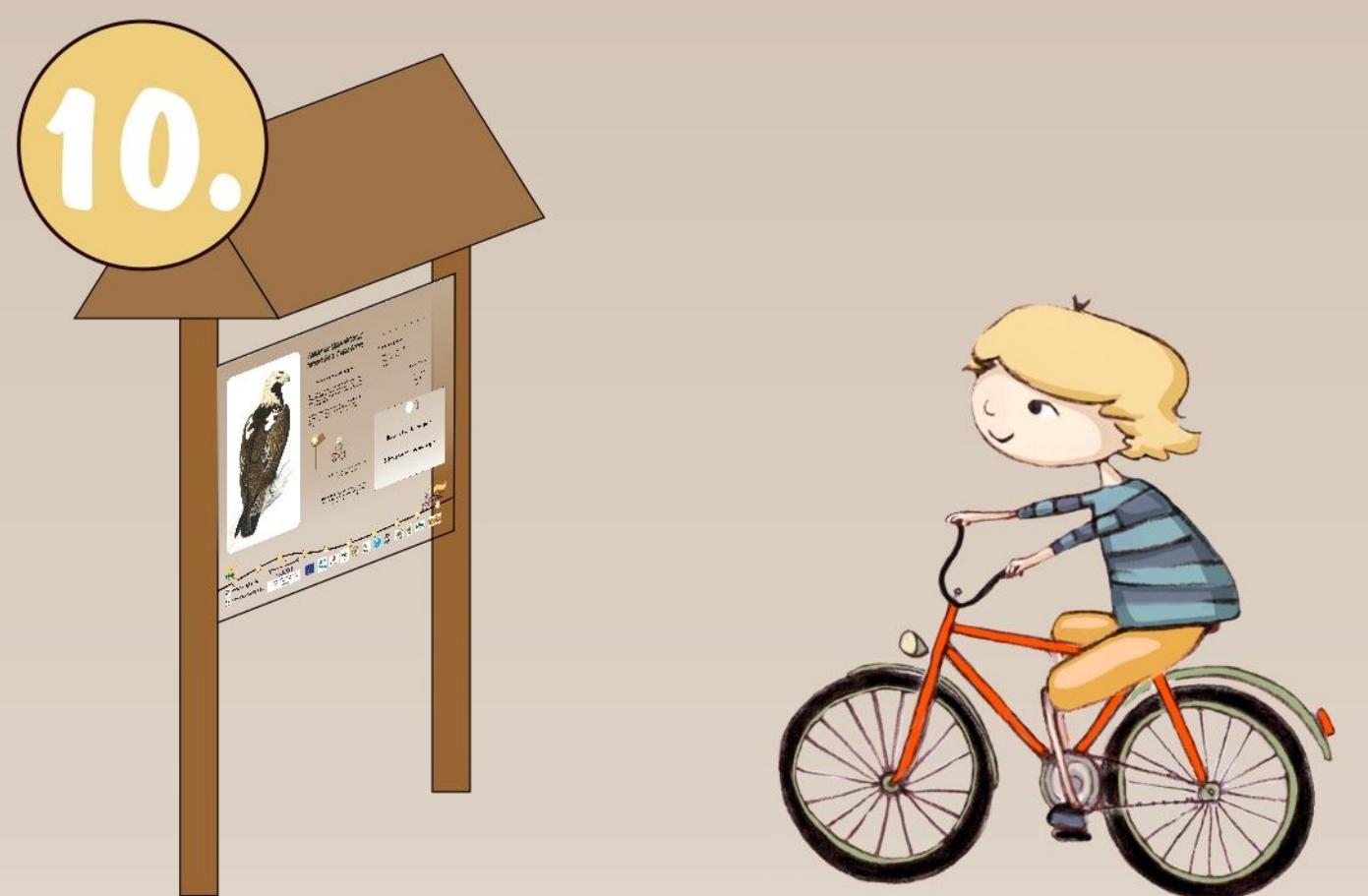
EAGLE CENTRE

Kedves Kerékpáros Látogató!

Elérkeztél 25 km hosszú kerékpáros tanösvényünk utolsó állomásához, ahol hazánk egyetlen Sasközpontról pihenhetsz meg, mielőtt visszatérnél a túra végpontjához a Jászberényi Állat- és Növénykertbe!

Dear Visitor!

You have reached the last station of our 25 km long biking trail, where you can take a rest in Hungary's only Eagle Centre before heading back to the endpoint of the trail, the Jászberény ZOO.

Javasoljuk, hogy pihenésképpen tekintsд meg a Sasközpontről kiállítását!

We recommend that you check out the exhibition at the Eagle Centre!

Miután végigjártad a kiállítást, látogass el gyalogos tanösvényünkre is, ahol részletesebben is megismerkedhetsz a parlagi sassal!

After walking through the exhibition check out our Walking Trail as well, where you can get an insight of the everyday life of the Imperial Eagle!

Grafika/illustration: Kókay Szabolcs

1. www.parlagisas.hu

2. www.imperialeagle.hu

A PARLAGI SAS VÉDELME MAGYARORSZÁGON
CONSERVATION OF IMPERIAL EAGLES IN HUNGARY
LIFE10NAT/HU/019

Állandó programok

- sérült madarak megtekintése
- madárbarát játszótér
- kiállítás

Permanent programmes

- inspection of injured birds
- bird-friendly playground
- exhibition

Nyitva tartás & éves program
Opening hours & annual programme

